

Fellesmøte
av
Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite og
Sjøfarts- og fiskerikomiteen
torsdag den 31. januar 1957 kl. 10.

Formann: F i n n M o e .

Til stede var: Bøyum, Reidar Carlsen, Hambro, Konrad Knudsen, Langhelle, Finn Moe, Selvik, Harald Torp, Vatnaland, Johan Wiik, Wikborg, Oscar Torp, Kjøs, Hareide, Røiseland, Smitt Ingebretsen, Dahlø, Eikrem, Langeland, Nybø, Johs. Olsen, Stavrand, Steffensen og Frithjov Vik.

Dessuten deltok i møtet utenriksminister Lange.

Formannen: Utenriksministeren ønsker dessuten at en rekke embetsmenn skal kunne være til stede. Det er utenriksråd Skylstad, fylkesmann Holt, som har vært formann i forhandlingsdelegasjonen med russerne, byråsjefene Heyerdahl og Seierstad, sekretær Eliassen, hydrograf Tuseh og eventuelt ekspedisjonssjef Jacobsen. – Jeg går ut fra at det anses som godkjent.

Hambro: Skulle vi ikke også ta med Coucheron-Aamot eller noen av dem som sitter i den permanente sjøgrensekommisjon?

Utenriksminister Lange: Vi har ennå ikke hatt tid til å konferere med dem som sitter i Sjøgrenseutvalget. Det er de som har deltatt i forhandlingsdelegasjonen, som nå skulle redegjøre for forhandlingenes gang. Så kan det bli spørsmål om å ta kontakt med utvalget senere.

Hambro: Det var en ting til. Jeg ser at det er stenografer her. Vi får ta opp i komiteen om det er nødvendig ved alle komiteens møter å ha stenografer til stede som kan stenografere alle de dyrebare ord som kommer fra medlemmene. Men hvis utenriksministeren mener det er nødvendig eller viktig å ha stenografer til stede i dag, er det for så vidt i orden.

Formannen: Det får vi ta opp i et møte i den utvidede utenrikskomite senere. Som det fremgår av innkallelsen, har utenriksministeren bedt om å få dette møte, fordi man nå er kommet til et punkt i de forhandlinger som føres med Sovjet-Samveldet, hvor utenriksministeren anså det for nødvendig å forelegge saken for den utvidede utenrikskomite. Etter konferanse med Stortingets president fant vi at det da ville være fornuftig også å innkalle fiskerikomiteen, idet det kunne formodes at det der sitter en del medlemmer som har rede på nettopp de forhold det gjelder her.

Utenriksminister Lange: Jeg vil be om at fylkesmann Holt, som har vært formann i forhandlingsdelegasjonen, først får redegjøre for forhandlingenes gang og det punkt man nå er kommet til. Så skal jeg få lov etter hans redegjørelse å knytte noen korte kommentarer til.

Fylkesmann Holt: Hr. formann. Ærede representanter! Forhandlingene med Sovjet-delegasjonen ble åpnet den 14. januar, og den norske delegasjon fremla på det første møte Norges prinsipale forslag: En linje hvis punkter ligger like langt fra den norske grunnlinje mellom Kibergnes og Grense-Jakobselv, det såkalte grensepunkt 415, som fra en linje trukket fra Grense-Jakobselv til Kapp Njemetsky.

Den sovjetiske delegasjon på sin side la frem følgende forslag: En linje trukket fra grensepunkt 415 perpendikulært på en linje mellom de to nærmeste nes på de to lands områder. Denne linje gikk innenfor den norske grunnlinje mellom Kibergnes og Grense-Jakobselv, og kan neppe regnes som et alvorlig ment forhandlingsgrunnlag.

Jeg skylder dog å gjøre oppmerksom på at den linje er identisk med den 12-milsgrense som russerne hevder i dag, og som de har brukt som utgangspunkt for oppbringelse av fiskefartøyer.

På det tredje møte den 16. januar la den sovjetiske delegasjon frem det forslag at delelinjen mellom Norges og Sovjet-Samveldets sjøterritorier skulle være den samme som den som gjaldt i forholdet mellom Norge og Finland, altså den finske linje, men forlenget til 12 mil. Delelinjen mellom Norges og Finlands sjøterritorier ble fastsatt ved en tilleggsprotokoll av 1931 til den norsk-finske grensekonvensjon av 1924. Den bygger på prinsippet om en likeavstandslinje regnet fra den fysiske kystlinje. Til støtte for denne linje viste den sovjetiske delegasjons formann til de alminnelige regler om statssuksesjon og til at den norske regjering selv hadde foreslått denne linje i en note av den 8. juli 1946.

På det sjette møte den 21. januar la den norske delegasjon frem følgende subsidiære forslag, som den sa seg villig til å anbefale overfor Stortinget: En linje fra grensepunkt 415 til midtpunktet på den rette linje mellom Kibergnes og Kapp Njemetsky.

Etter å ha innhentet ny instruks fra Moskva foreslo den sovjetiske delegasjon i det syvende møte den 29. januar, etter 7 dagers pause, at delelinjen skal gå fra grensepunkt nr. 415 til skjæringspunktet mellom Norges og Sovjet-Samveldets territorialfarvann.

Den norske delegasjons formann uttalte at han ikke kunne se noen mulighet for å komme til enighet på grunnlag av det sovjetiske forslag, men lovet å studere det og forelegge det for styremaktene. Han ba også den sovjetiske delegasjon om å overveie spørsmålet om en foreløpig ordning dersom vi ikke kom til enighet om en delelinje, altså det man kaller en *modus vivendi*. Denne ordning skulle gå ut på at ingen av partene skal foreta oppbringelser i det omstridte område.

Bortsett fra uenigheten om delelinjens retning, har det også vært uenighet om delelinjens karakter. Fra sovjetisk side har det vært fremholdt at den oppgave som foreligger, er å trekke opp en *grense* mellom de to lands sjøterritorier. Delelinjen går

derfor ikke lenger ut enn de to lands sjøterritorier. Den norske delegasjon har fremholdt at den ønsker en linje som er trukket helt frem til tverrlinjen mellom Kibergnes og Kapp Njemetsky, slik at det ikke oppstår noen ny uklarhet om grensen ved fremtidige eventuelle utvidelser av sjøterritoriet. Utenfor sjøterritoriene skulle delelinjen etter norsk oppfatning ha karakter av en linje som ingen av partene har rett til å strekke sitt sjøterritorium ut over.

Der står saken i dag. Vi har tatt pause siden tirsdag for å overveie saken nærmere, og vi har da funnet det riktig å legge disse ting frem for den ærede komite, fordi det synes som om sluttposisjonen her kommer til å bli meget vanskelig.

Personlig vil jeg gjerne ha sagt at hvis en ser saken ut fra de fiskerimessige hensyn som gjør seg gjeldende for Varangerfjorden, har jeg mest lyst til å si at forslaget fra russerne er antagelig. Men betenkelighetene kommer selvsagt inn når det gjelder forholdet utenfor de områder som reguleres ved linjen etter det sovjetrussiske forslag. Det er uten videre klart at retningen av denne linje kan bli nokså avgjørende, og kan påberopes av den sovjetrussiske part hvis spørsmålet om regulering av de ytre områder i Varangerfjorden skulle bli aktuelt, og sett på bakgrunn av de drøftelser som foregår i FN's folkerettskommisjon i disse spørsmål, må en sannsynligvis regne med at dette kan bli aktuelt.

Ett synes å være klart: Sovjetrusserne vil overhode ikke inn på drøftelser som har betydning for fremtiden.

Hvis en ser på de tre sovjetrussiske forslag som foreligger, og på det norske subsidiære forslag, kan en konstatere at vi er kommet ganske nær hverandre. Målt i grader ligger det siste sovjetiske forslag 10 grader østenfor den finske linje, og avstanden mellom det siste sovjetiske forslag og vårt subsidiære forslag er ikke mer enn 7 grader. Ingen kan selvfølgelig si hvilke mandater den sovjetiske delegasjon har. Den har gitt uttrykk for at det forslag den har fremsatt, er etter instruksjoner fra Moskva. Jeg føler meg helt sikker på at det ikke lykkes å få noe nytt forslag fra russerne, selv om de har anledning til det, uten at vi bryter forhandlingene.

Vi har også overveid spørsmålet om eventuelt å fremlegge et mellomforslag. Det har vi ikke mandat til i dag, og nettopp av den grunn er det at vi har bedt om å få gi denne redegjørelse for Stortingets utenrikskomite.

Jeg tror at dette da stort sett vil forklare forhandlingenes forløp hittil og det problem som vi nå står overfor.

Utenriksminister Lange: Som fylkesmann Holt sa, er det siste sovjetiske forslag – forutsatt at man kan få russerne til å akseptere at man ikke skal følge denne retningen lenger ut – fiskerimessig akseptabelt. Men det har den meget betenkelige side at godtar vi det forslag, betyr det at vi de facto anerkjenner den sovjetiske 12-milsgrense. Nå, det er ikke lenger så betenkelig som det før har vært. Hvis vi går ut fra, som det nå er nokså stor samstemmighet om, at det under den spesielle konferanse om sjøgrenseterritoriene som skal holdes senere på året etter vedtak av FN's Generalforsamling, sannsynligvis vil bli fastsatt som internasjonal norm et maksimums sjøterritorium på 12 mil, kan det for andre deler av kystens vedkommende være verdt meget alvorlige overveielser fra norsk side om vi bør gå

til å utvide vårt sjøterritorium til 12 mil med støtte i en slik norm, hvis det blir resultatet. Men vi har ennå i dag ingen visshet om at det blir resultatet, og å gå til en sådan utvidelse for vårt vedkommende uten støtte i et internasjonalt vedtak tror jeg ikke at vi i det hele tatt skal innlate oss på.

På den andre siden: Tar vi bruddet nå, risikerer vi at den tilstand som vi har hatt med usikkerhet og risiko for oppbringelser på det sovjetiske område utenfor det som er den prinsipale sovjetiske linje, igjen inntre, idet det ikke har vært noen reaksjon på antydningene om å få en avtale om en modus vivendi hvoretter ikke noen av partene oppbringer fiskefartøyer på det omstridte område.

Vi står her overfor taktisk meget vanskelige vurderinger, og Regjeringen har ennå ikke tatt noe standpunkt. Personlig har jeg heller ikke tatt noe definitivt standpunkt, og jeg ville gjerne høre vurderingene her i de to komiteer før jeg tok saken opp i Regjeringen og fikk den til å ta sitt standpunkt.

Formannen: Jeg tror nok det ville være en fordel om man, før vi fortsetter forhandlingene, kom frem til kartet, og at noen viste hvor disse linjene går.

Komiteens medlemmer studerte derpå kartet en kort stund.

Utenriksminister Lange: Jeg kunne tenke meg at det kanskje kunne lette diskusjonen her hvis jeg nevnte et norsk mellomforslag som har vært overveiet i delegasjonen og mellom delegasjonen og departementet. Den linjen som den russiske delegasjonen nå sist har lagt fram, har den praktiske og navigasjonsmessige ulempe at den vil føre til at fra skjæringspunktet mellom den norske grunnlinjen og den sovjetiske linjen får vi et lite stykke, hvor vi følger den russiske 12 mils sirkelbue i østlig retning, og så får vi en brå knekk på den for å komme over til den neste russiske sirkelbuelinjen. Russerne opererer nemlig ikke med rette grenser, men med sirkelbuer fra punkter på kysten. Det som kan være et tenkelig norsk forslag for å forbedre situasjonen både med hensyn til utstrekningen av norsk sjøterritorium, men især i praktisk henseende, kunne være å foreslå at linjen ble trukket fra punkt 415 og til den østligste av de to sirkelbuer jeg har nevnt, så man slapp denne knekken. Da får man altså vårt territorium skjøvet litt lenger østover, og man får en linje som det er lettere for fiskerne virkelig å kunne respektere. Men denne vil ha den samme konsekvens hvor det gjelder vårt standpunkt til 12 mils-grensen, fordi en kan si at idet den trekkes til et sirkelbuepunkt 12 mil fra et russisk grunnpunkt, ligger deri en de facto-ankjennelse av 12 mils-grensen.

Wikborg: Som utenriksministeren sa, behandlet FN's generalforsamling disse spørsmålene nå like før jul, og det ble besluttet å innkalle til en internasjonal konferanse, som skal holdes i Roma antakelig i 1958, og som skal drøfte alle spørsmål i forbindelse med territorialfarvannenes utstrekning, grunnlinjer, grensene mot tilstøtende territorialfarvann og i det hele tatt alle ting som vedrører de spørsmål vi har foran oss her nå. Det er mulig at denne store internasjonale konferanse vil nå frem til enighet både om territorialfarvannenes utstrekning og om grunnlinjene.

Naturligvis er det kolossale vanskeligheter som ligger foran, men det er ikke utelukket at man kan bli enig. Jeg møtte i den juridiske komite i de Forente Nasjoners Generalforsamling, og det ble i all fall sådan mann og mann imellom drøftet spørsmålet om det kunne tenkes den løsning at man innførte en slags resiprositet når det gjelder territorialfarvannenes utstrekning. Det vil da i dette tilfelle bety at de landene som hevder 12 mils-grensen, må respektere en tilsvarende 12 mils-grense også hos andre nasjoner, selv om disse andre nasjoner prinsipielt gjør gjeldende en annen og snevrere grense enn denne. Jeg vet ikke om dette har noen som helst utsikt til å kunne vinne frem. Det byr på en mengde praktiske vanskeligheter, idet man får forskjellige territorialfarvannsgrenser for forskjellige nasjoner.

Men alle disse spørsmål skal nå altså opp, og vil muligens finne en løsning, sådan at man finner frem til en konvensjon som da vil fastslå en løsning av disse problemer for fremtiden.

Da torde det være et spørsmål om man ikke her burde utsette forhandlingene, hvis det er mulig, inntil man ser resultatet av denne store Roma-konferanse i 1958. Da behøvde det ikke å bli noe brudd i forhandlingene. Men når disse problemene nå tas opp på internasjonalt grunnlag, ville det kanskje være en tanke å vente og se. Det vil sannsynligvis bli resultatet om man vedtar en 12-milsgrense som ytterste grense for territorialfarvann, men noe sikkert om det vet man ikke. Det er ganske sterke krefter i bevegelse for å få en mindre grense, som russerne formodentlig aldri vil godta. Men, som sagt, hele komplekset er i støpeskjeen, og ingen vet i dag hva resultatet vil bli. Da er det kanskje ikke så heldig for oss nå å binde oss til en løsning som kanskje er dårligere enn den vi vil kunne få når resultatet av den internasjonale konferanse foreligger.

Hambro: Det er uhyre vanskelig å kunne ta noe bestemt standpunkt i denne sak i dag. Jeg er tilbøyelig til å være enig med hr. Wikborg i at det for oss ville være en vinning om man kunne få skjøvet forhandlingene ut – da i det håb at man måtte kunne finne en art *modus vivendi* i denne pause. Det er jo for oss en hel rekke forhold som spiller inn og gjør det vanskelig å ta noen stilling i dag.

Jeg ville gjerne vite hvorledes de forskjellige alternativer her vil virke inn på vårt oppgjør med Sverige om deling av farvannet utenfor Oslofjorden. Vi har jo de samme vanskeligheter der, hvor norske og svenske farvann støter sammen. Det angår i første rekke rekefisket, men det har en viss alminnelig betydning. Vi har jo ikke der vanskeligheten med 12 mils-grensen, men vi har den samme vanskelighet når det gjelder en deling der hvor de to lands nasjonale farvann støter sammen. Det er et forhold som spiller en stor rolle mange steder i verden, og som alene kan løses internasjonalt.

Jeg vil også gjerne ha en viss anelse om hvorledes det vil virke på våre fiskeriinteresser på andre kyster hvis man kommer over til en 12 mils-grense. Hvorledes vil det virke inn på fiskeriene utenfor Island f.eks.? Vi har jo hatt visse vanskeligheter da Island gikk over fra den påtvungne 3 mils-grense til en 4 mils-grense. Da ble de praktiske vanskeligheter ikke så store, idet fangstene kom til å

foregå vesentlig utenfor 4 mils-grensen, men en utvidelse til 12 mil vil kunne spille en ikke liten rolle. Det samme gjelder kanskje også fiskeriene utenfor Grønland, utenfor New Foundland og andre steder.

Det er et svært kompleks, og det er meget vanskelig for oss å binde oss på dette tidspunkt eller å skape en presedens, uten at vi har en viss oversikt over hvorledes forholdene vil arte seg for oss andre steder.

Det er mulig at det forslag som ble antydnet av utenriksministeren, vil kunne medføre visse fordeler for oss. Det må jo veies meget nøye. Det er linjer som i dag synes å være bedre for oss, men som muligens ikke ville være bedre hvis man gikk over til en internasjonal 12 mils-grense. Jeg er helt enig med utenriksministeren i at vi må overveie meget nøye hvorvidt vi, dersom mulighet for det skulle oppstå, ville være tjent med å prøve å gå over til en 12 mils-grense. Det er mange både praktiske og taktiske vanskeligheter forbundet med det. Oppsynet vil jo få en helt annen karakter, og stille langt større fordringer til norsk innsats enn det oppsynet vi har i dag, og vi vil jo ikke kunne gå til en utvidelse medmindre vi har visse midler til å håndheve det territorium slik at det ikke blir stående som en latterlighet.

Kanskje formannen i den norske delegasjonen kunne gi oss en antydning av stemningen likeoverfor et spørsmål om å forhale og å få utsatt drøftelsene inntil man har fått en viss internasjonal klarhet. Det er det jo umulig for oss å vite her uten å få nærmere uttalelser om det – om det vil ha den store innflytelse for de pågående fiskerier. Det tør jeg naturligvis ikke si noe om på stående fot, men det vil i hvert fall ikke skape nye vanskeligheter. De vanskeligheter vi har hatt i det territorium av ytre Varangerfjord, som vil bli omtvistet, blir ikke annerledes da enn de er i dag. Men det synes å være meget som taler for at man prøver å få spørsmålet forhalet. Disse forhandlinger har jo gått med meget stor raskhet på dette tidspunkt. Med to dagers mellomrom har de forskjellige delegasjoner lagt frem nye alternativer. Det er en rik mulighet for å fortsette med å legge frem nye alternativer som avviker mindre og mindre fra de foregående, men der er jo en grense for den art av forhaling. Hvis man i delegasjonen kunne drøfte det mer alminnelige spørsmål om det er mulig å finne en modus inntil man fikk en internasjonal avgjørelse her, som eventuelt også kunne gjøre det mulig for Norge å anerkjenne den russiske 12-milsgrense – det er et spørsmål som delegasjonen må ta standpunkt til. Det ble nevnt resiprositetsprinsippet. Det er jo bare en stat som anerkjenner det i dag, det er Portugal, som hevder den samme sjøgrense overfor andre som andre hevder overfor dem. For oss har det ikke hatt noen nevneverdig betydning, skulle jeg tro, da vi hittil ikke har drevet noe særlig fiske på portugisisk territorium. Portugal har heller ikke drevet noe nevneverdig fiske hos oss, selv om det muligens har vært en eller to portugisiske trålere nordover de siste år. Men det er, som utenriksministeren antydnet, et uhyre innviklet prinsipp som ikke minst for navigatører som ikke har studert folkerett, vil by på meget store vanskeligheter – så jeg skulle ikke anta at det vil være noen sterk stemning for å godta det prinsipp.

Jeg vet ikke om Norge har fått noen innkallelse ennå til å delta i konferansen som skal holdes i Roma. Det vil jo ha interesse for oss å få nærmere beskjed om det, når det kommer så langt, og hvem som i tilfelle skal representere oss. I den juridiske

kommisjon har jo Norge ikke vært representert. Sverige har vært representert, men ikke Norge, og Sveriges fiskeriinteresser og territoriale interesser er ikke identiske med våre. Det vil derfor ha noen interesse for oss å få nærmere rede på hvorledes man har tenkt å gå frem. Kanskje hr. Wikborg kan si noe om det. Hvis det er meningen at det skal holdes en konferanse hvor alle stater skal være representert, da vet vi intet om hvorledes utviklingen kan bli. Vi har jo stater som overhodet ikke har noen sjøgrense, men som har deltatt i drøftelsene med meget stor iver og noen lidenskapelighet, og hvis alle de – jeg hadde nær sagt røverstater – som er særlig interessert i olje og i perlefiskeri og annet utenfor territorialfarvannet, skal være representert, er det jo umulig å si om det kan oppnås flertall for en løsning på en slik internasjonal konferanse. Det er derfor mulig at det er en meget lang vei man der betreder. Men selv et første skritt på den vei vil ha noen betydning, og hvis fylkesmannen kunne gi noen antydning om hvorledes den norske forhandlingsdelegasjon – eventuelt den russiske – ville se på en forhalingstaktikk, så tror jeg at det ville være en vinning for oss som sitter her i dag uten mulighet for å ta et virkelig realitetsstandpunkt som kan være til noen veiledning for departementet eller for delegasjonen.

Utenriksminister Lange: Får jeg bare gi en faktisk opplysning. Vedtaket på Generalforsamlingen i år går ut på at til denne spesielle konferansen om sjøterritoriets utstrekning og om grensene mellom sjøterritoriene skal samtlige medlemmer av de Forente Nasjoner innkalles. Det er ennå ikke sendt ut noen innkallelse, og vi har ikke tatt standpunkt til en norsk representasjon. Det vil bli gjort når innkallelsen foreligger. Det sannsynlige tidspunkt er februar 1958 i Roma.

Wikborg: Det har kanskje sin interesse for de tilstedeværende å høre forhistorien til dette. FN har oppnevnt en såkalt Folkerettskommisjon som har hatt 15 medlemmer – det er nå utvidet til 21. Det er riktig som hr. Hambro sa, at i Folkerettskommisjonen er Norge ikke representert, men det sitter en svenske i den. Kommisjonen har utarbeidet et utkast med en rekke paragrafer til «Havets folkerett» som det kalles, hvor man fastsetter regler for territorialfarvannets utstrekning og grenselinjene og den rådighet statene har over territorialfarvannet. Men det har også tatt med de rettsregler som skal gjelde for de farvann som støter til territorialfarvannet, og også for den såkalte kontinentalsokkel. Det er i det hele tatt alle spørsmål som vedrører kystlandenes rettigheter, og det ble sterkt fremholdt i den juridiske komite i FN da vi behandlet spørsmålet nå i løpet av en 6 ukers tid før jul at også innlandsstatene – det er vel 3-4 av dem – ønsket å bli med. Så vidt jeg forstår, ble resultatet at ikke bare medlemmene av de Forente Nasjoner skulle være med i konferansen, men også de stater som var medlemmer av noen av særorganisasjonene, bl.a. for at man kunne få Vest-Tyskland med.

Jeg er helt enig i det hr. Hambro sa om at man må nøye forberede dette arbeidet. Det blir en voldsomt omfattende konferanse som vil kreve spesialister fra en lang rekke områder, og det ville være gunstig om vi på et så tidlig tidspunkt som mulig kunne koordinere hele det enorme arbeid. Det er mulig at man ikke kan få

forberedt den store konferansen såpass tidlig at man kan holde den allerede i februar neste år, men det er i all fall det mål man har satt seg selv om de fleste har en anelse om at det først blir i 1959.

Johannes Olsen: Før russerne tok Petsamo-området fra Finnland, hadde man jo utenfor den finske grense der en god fiskegrunne som het Hanøy-grunnen, som norske fiskere kunne fiske på. Den mistet vi etter at russerne kom og hevdet sin 12 mils-grense. Det er en grunne til som er en god fiskegrunne, og hvor båter er blitt oppbrakt, men den ligger straks utenfor den nåværende russiske grense, det er Nordfargrunnen ute i Varangerfjorden. Jeg synes at det forslag nr. 1 som den norske delegasjon har fremsatt, når det gjelder Nordfargrunnen, egentlig har gitt de norske fiskere dårligere høve til å nytte grunnen enn den linje som russerne hevder i dag, ved at linjen der nå jo går i all fall 2 eller 3 kvartmil lenger øst, hvorved vi nå har mer av grunnen enn etter det norske forslaget her. Hvis det er slik at de internasjonale forhandlinger som er nevnt her, gir mulighet for Norge til å hevde krav på en 12 mils-grense i fremtiden på tross av at Haag-domstolen ga oss 4 mils-grense, så ser jeg det som en fordel at vi kommer til forståelse med russerne selv om det kan gi presedens for at de også fortsatt hevder sin 12 mils-grense. Hvis det ikke er mulig og man anser det helt utelukket at Norge kan få utvide sin fiskerigrense fra 4 til 12 kvartmil, så må det jo selvfølgelig være betenkelig for oss å gå med på en 12 mils-grense-avtale med russerne hvorved vi i prinsippet i all fall på en måte godkjenner deres 12 mils-grense.

Når det gjelder de fiskerimessige interesser vi har ved andre land, især Island, Færøyene og Grønland, da har vi i realiteten større interesse av at vår fiskerigrense i Norge blir utvidet til 12 mil, på tross av at vi også fisker ved de andre kystene og blir skadelidende ved at fiskerigrensen der eventuelt blir utvidet til 12 mil. Et blikk på kartet viser jo vår lange kyst, og en utvidelse av *vår* fiskerigrense vil være den største interesse vi har her i Norge i all fall. Det ville bety meget for oss hvis vi i likhet med russerne og vel også amerikanerne kunne hevde en 12 mils-grense.

Min konklusjon er altså den, at hvis vi ved de internasjonale forhandlinger har mulighet for en gang i fremtiden å få gjennomført 12 mils-grense for Norge, har vi fordel av å få en avtale med russerne nå. Har vi ikke mulighet for det, bør vi heller utsette forhandlingene og la dem gå i langdrag.

Hareide: Når det her naturleg er nemnt vårt fiske ved Island og Grønland og også ved New Foundland, så er det då nokså klårt for oss, at dersom 12 mils-grensa skal bli fastsett der, vil vi dermed bli slått ut så å seia på desse farvatna. Det var nemnt her at på grunn av tilhøva dei siste åra hadde det kanskje ikkje så mykje å seia for oss denne utvidinga ved Island frå 3 til 4 mil, og det er nok rett. Men vi veit at fisken sjølv har sine periodar, dei brigdar vandringane sine, og det er nokså opplagt at om ikkje så lenge vil denne utvidinga ved Island frå 3 til 4 mil kanskje ha skjebnesvangre fylgjer for oss. Vi har alle i dei siste åra merka at silda har byrja å gå inn på sine gamle banar og nærmar seg meir og meir Island på nytt, og då vil vi alt vera oppe i vanskar berre ved dette brigdet frå 3 til 4 mil.

Når det gjeld Grønland, så er det også klart at der vil det norske fisket bli kraftig bremsa og kanskje heilt stengt dersom vi skal få ei utvida grense der. Det same er tilfellet ved New Foundland. Vi har auka fiskeflåten vår så mykje i dei siste åra at det er eit problem for oss kvar vi skal gjera bruk av denne store moderne flåten. Vi kan ikkje gjera det på norskekysten, og for å kunna aktivisere denne flåten vår i dag må vi ut i fjerne farvatn, og litt etter kvart vil det kanskje bli slik at vi har større interesse av fiskeria våre ute i fjerne farvatn enn vi har av fisket ved vår eigen kyst.

Om vi tener på å utvida grensa ved norskekysten, det er sjølvsagt eit vurderingsspørsmål. Men vi som representerer dei største båtane og denne flåten som er heilt avhengig av fisket i dei fjernare farvatna, har vår eigen meining om det spørsmålet. Skulle det bli slik at vi fekk utvida vår fiskerigrense i Norge på ein slik måte at det hadde konsekvensar vidare utover, så er det spørsmål om landet vårt vil tena på dette. Vi trur at vi vil tapa på å få ei utvida grense i Norge, for det vil setja den store flåten ut av den verksemda han driv no og driva han tilbake til norske farvatn og på den måten øydeleggja det norske kystbankefisket med di det vart for stort belegg. Vi må ta omsyn til den utvikling den norske fiskeflåten har hatt, og at vi i dag kanskje er meir avhengig av fisket i fjernare farvatn enn den skade andre nasjonar kan koma til å gjera på fisket ved vår eigen kyst.

Fylkesmann Holt: Både innenfor delegasjonen og i de møter vi har hatt i den samlede kommisjon, har spørsmålet om selve interesseområdet vært meget sterkt diskutert. Får jeg først lov til å gjøre oppmerksom på at det er i grunnen to – skal jeg si knutepunkter – i dette området. Det første og det viktigste kanskje i denne sammenheng er den såkalte Hennøygrunnen, en grunne som ligger helt inne i kroken til øst, og uansett hvilken delelinje vi måtte bli enig om, ligger den vesentlige del av de viktige Hennøygrunner godt østenfor. Selv grunnlinjen fra Grense Jakobselv til Kapp Njemetsky bringer en stor del av Hennøygrunnen øst for denne linje. Fra midten av Varangerfjorden er det for så vidt ikke knyttet store interesser til området. Da blir interessene større når man kommer rett ut for Varangerfjorden, altså utenfor linjen Kibergnes – Kapp Njemetsky. Der ligger den viktige Nordfargrunnen. Men så lenge vi holder oss til den trekanten vi her har snakket om, ligger altså Nordfargrunnen utenfor denne ytre rette linjen. En annen sak er det selvsagt hvis man ved fremtidige reguleringer skal fortsette delelinjen utover i havet, eventuelt utover mot kontinentalsokkelen. Da vil denne linjen også skjære Nordfargrunnen tvers av. Det har imidlertid i kommisjonens møter ikke vært mulig å få den sovjetiske delegasjon til å ta standpunkt til de problemer som ligger utenfor skjæringspunktet mellom den rette linje fra land og 12 mils-grensen. Vi har meget sterkt understreket hvilken betydning det vil ha at vi allerede nå kan slå fast linjens karakter, at den skal være bestemmende for fremtidig regulering. Det forslaget vi der la frem, har følgende ordlyd: «Ingen av partene vil strekke sitt sjøterritorium ut over like-avstandslinjen mellom den norske grenselinje fra grensepunkt 415 til Kibergnes og den rette linje fra grensepunkt 415 til Kapp Njemetsky.» De svarte ganske enkelt at de problemene får vi ta opp til drøftelse når

det blir aktuelt å trekke linjen fra grensepunkt 415 til midtpunktet på den rette linje mellom Kibergnes og Kap Njemetsky – og sa at det alltid vil være hyggelig å møte de norske forhandlere i konferanser. Lenger er vi ikke kommet, og jeg har en stygg frykt for at det ikke lar seg gjøre å komme lenger. Vi vil i dag ikke finne noen ordning ut over det indre Varangerfjord-området.

Det har vært nevnt her at det muligens vil være riktig å ta sikte på å utsette realitetsavgjørelsen inntil vi får klarhet over hva som vil skje på det internasjonale plan. Fra delegasjonens side tror jeg vi må si at det kan vi selvsagt gjøre under forutsetning av at det er mulig å få en modus vivendi brakt i havn. Men etter det som hittil foreligger, tror jeg ikke mulighetene der er særlig store, og da er det i all fall for oss nødvendig å tenke på utgangspunktet her. Vi har bedt om forhandlinger for å få ordnet opp det høyst beklagelige forhold som inntraff ifjor, da sovjetrusserne begynte å hevde uten forutgående forhandlinger med Norge en ny 12 mils-grense i Varangerfjorden og oppbragte fartøyer som endog lå innenfor vår grunnlinje. Og hvis resultatet av en utsettelse blir den at russerne da faller tilbake på sin 12 mils-grense, slik de hevder den, vil vi få helt utålelige forhold i Varangerfjorden. Vi kan simpelthen bli satt i den stilling at vi selv må pålegge våre fiskere å holde seg utenfor den 12 mils-grense som nå er trukket opp. Hvis de ikke gjør det, og går innenfor, vil de ikke være sikret mot den ulempe å bli bragt opp. Det er dette problemet som har beskjeftiget komiteen meget sterkt. Vi har da også vært inne på spørsmålet om, hvis en godtar det russiske forslaget eller en avvikelse fra det, en modifikasjon av det – om en da kunne knytte til avtalen en forutsetning om at ordningen ikke skal kunne påberopes ved fremtidige reguleringer. Jeg er ikke klar over om dette kan ha noen betydning, men det er en av de overveielser vi har foretatt i komiteen. Slik ligger spørsmålet an sett fra delegasjonens side.

Steffensen: Jeg må si at jeg har nettopp den anskuelse som det ble gitt uttrykk for av hr. Wikborg og flere. Hvis det finnes muligheter for å kunne forhale denne saken til man fikk sett litt mer alvorlig på den, så er jeg enig i at vi forsøker det. De vanskeligheter som vi var klar over at vi har ved at vi ble nabo med Sovjet-Russland, har jo inntruffet, og de kom ikke overraskende på noen. Den gang vi hadde naboforholdet til Finland, da fisket jo finnene og nordmennene om hverandre og det gikk meget bra. Men uansett hvilken grense vi kommer til å få nå med russerne, så kommer vi til å få vanskeligheter. Når de norske fiskerne ligger der borte og fisker, er de vel ikke bedre enn de andre – de følger *fisken* og ikke så meget *grensene*, og selv om vi får de linjene som nå de norske forhandlerne har trukket opp, så tror jeg, likeså sikkert som jeg står her på talerstolen i lagtingssalen i dag, at det blir oppbringelser fordi de ikke kan holde styr på sine lyster når de ser fangsten for øynene.

Jeg vet ikke om muligheten for en særavtale med russerne har vært drøftet når det gjelder disse vanskelige fangstforhold som er og som vil bli i Varangeravsnittet. For så vidt det var muligheter for å få en særavtale der – så vidt jeg har hørt har England en særavtale om fiskeri- og fangstforhold når det gjelder Kvitsjøen, om det er noe grunnlag for å få en sådan avtale for oss, vet jeg ikke –

men sådan som stillingen er i dag, tror jeg jeg vil anbefale at man ser tiden an. For uansett om vi får en avtale i stand med russerne etter de av nordmennene i disse forhandlinger opptrukne linjer – Nordfargrunnen har de skåret praktisk talt rett over – så er det ingen som får meg til å tro, når Nordfargrunnen ligger der med halvparten på russisk og halvparten på norsk område, at det ikke der er grunnlag for store vanskeligheter. Det tror jeg det vil bli til alle tider. En annen sak er det hvis man kommer inn på problemet med 12 mils-grensen – hr. Hareide var jo inne på det når det gjelder andre farvann – men de ting behøver vi ikke å komme inn på nå. Men hvis man her overfor Sovjet kunne få en deling halvt om halvt, ville kanskje det være det mest tilfredsstillende, og i alle fall det som ville avstedkomme minst konflikter. Men at det alltid vil bli konfliktsituasjoner i det farvannet der, uansett hvordan delingen blir, det er jeg fullt klar over.

Reidar Carlsen: Jeg tror det er riktig først og fremst å hefte seg ved hva som er utgangspunktet her, og det er jo at det er vi som har bedt om forhandlinger, fordi det ble helt utålelige forhold i det området det gjelder. Fiskerne ble bragt opp og bragt opp, etter vår oppfatning uten grunn, og det er i vår interesse å få ordnete forhold, med skikkelige rettsregler, som i all fall vi kunne påberope oss hver gang det måtte skje et overgrep, altså at fiskere ble bragt opp uten grunn. Og da synes jeg man skal betenke seg mange ganger før man prøver å finne momenter for en forhaling av forhandlingene.

Det ble sagt av hr. Wikborg og hr. Hambro at kanskje resultatet av de internasjonale forhandlinger man håper skal komme i stand, kunne bringe ordnede forhold også her. Men om det kommer i stand internasjonale forhandlinger om allerede eksisterende avtaler og grenser, så kan jeg ikke tenke meg at vi vil risikere noe ved å inngå en ny avtale i tillegg til alle andre som skal behandles på en slik internasjonal konferanse. Jeg kan ikke skjønne at det forslag som russerne nå har lagt fram og de synspunkter som er hevdet av kommisjonen, på noen måte kan forrykke vår posisjon i eventuelle senere internasjonale forhandlinger om lignende forhold langs hele vår kyst. Jeg mener at hvis det hadde vært russerne som hadde bedt om forhandlinger, ville forholdet vært et noe annet, men her er det vi som har tatt initiativet, nettopp fordi situasjonen er blitt akutt, kanskje først og fremst som følge av det loddefiske som nå etter hvert holder på å utvikle seg til å bli et storfiske i Varangerfjorden, og da synes jeg det må ligge i vår interesse, selv om vi er nødt til å fire på våre prinsipale standpunkter, å finne frem til ordnede forhold med rettsregler som i all fall vi kan påberope oss når det skjer overgrep.

Jeg skjønner at Regjeringen ikke har tatt noe standpunkt ennå, men jeg vil be om at man betenker seg vel og lenge før man søker å lage en forhaling her. Hvis en internasjonal konferanse ikke bringer noe resultat, hvilken utgangsstilling vil man da ha overfor russerne, hvis man må gå hen og be om nye forhandlinger? Det bør vi også ta i betraktning.

Formannen: Jeg tror ikke det er mulig å forhale forhandlingene til ut i 1958 eller eventuelt 1959, det er helt klart at ikke det går. Hvis man tar det perspektivet,

må forhandlingene brytes eller i all fall avsluttes nå og utsettes til senere. Men jeg vet ikke – jeg fremkaster bare den tanke – om det kanskje kunne være en ordning å akseptere det forslag som russerne nå har fremsatt, som et slags *modus vivendi* til Romakonferansen har funnet sted. Man kunne da enten slutte denne avtalen med gyldighet til den dato Roma-konferansen er tilendebragt, eller, hvis det er upraktisk, kunne man slutte den for et år med adgang til forlengelse i seks måneder, slik at den dekker tiden til Roma-konferansen har funnet sted og utløper da. Så kunne man i tillegg til dette ta alle mulige reservasjoner med hensyn til det norske standpunkt – som fylkesmannen har påpekt, fremheve at retningen kan ikke påberopes for farvannene lenger ute, eventuelt ta reservasjon med hensyn til hele prinsippet om 12 mils-grense, og forøvrig alle de forbehold man måtte finne nødvendige. Selvsagt kan det sies at man på den måte skaper en *presedens*, men da vil man i all fall få noenlunde ordnede forhold der oppe. Så jeg vil bare fremkaste den tanke at man rett og slett aksepterer dette som en provisorisk ordning.

Utenriksminister Lange: Jeg er enig i at det vel ikke er praktisk gjennomførlig å forhale disse forhandlingene i halvannet eller to år. Det alternativ vi da har, er at vi, etter å ha følt russerne enda en del på tennene, tar en utsettelse inntil vi ser resultatet av de internasjonale forhandlingene som forestår. Men å gjøre det uten å ha oppnådd en avtale om en *modus vivendi*, det er, når vi tar i betraktning utgangspunktet for vår anmodning om forhandlinger, naturligvis en svært lite tilfredsstillende utgang på det hele.

Det er dessuten den risiko ved en utsettelse at ved en gjenopptagelse av forhandlingene – nesten uansett hvilket resultat en internasjonal konferanse kommer til – risikerer vi at vi kan få en betydelig mindre gunstig linje enn den russerne nå har tilbudt. Rent folkerettslig sett, etter det som i dag er anerkjent folkerett, står nemlig russernes linje nr. 2 meget sterkt – altså den linje som også var delelinjen i forhold til finsk territorialfarvann da Finland var vår nabo der oppe. Det er en alvorlig risiko for at en utsettelse kan føre til at vi ikke får et så godt resultat som det vi kan få nå. Risikoen er anerkjennelsen av 12 mils-grensen, og det er et spørsmål som har så mange sider at jeg tror ikke det er mulig å komme frem til noen endelig konklusjon her i dag.

Jeg tror vi nå må ta saken inn for det permanente sjøgrenseutvalg og få dets vurdering av nettopp den siden av saken. Da kunne man vel også overveie å prøve en slik utvei som den formannen har antydnet, skjønt jeg har liten tro på at russerne vil akseptere en sånn løsning.

Jeg tror da at vi ikke kommer så meget lenger her i dag. Vi får så fort som mulig få saken vurdert i Sjøgrenseutvalget, og så får jeg lov å komme tilbake her igjen.

Hambro: Jeg er i det vesentlige enig med formannen. Jeg ber bare at man vil ta opp i vår delegasjon den tanke som utenriksministeren utkastet: et alternativ som gikk en smule lenger øst, for å bringe oss i en bedre navigasjonsmessig stilling – det er kanskje ikke så stor avvikelse, men for oss vil den praktisk kunne bety noe – og at

man får visse spørsmål forelagt for den permanente sjøgrensekommisjon før man tar noe endelig og bindende standpunkt. For oss er jo det vesentlige hensyn, ved siden av å få en avtale som setter en stans for de uverdige forhold der har vært der, at vi ikke binder oss selv for sterkt for fremtiden, eller prejudiserer vår stilling under en eventuell internasjonal konferanse.

Utenriksministeren mente at vi fikk prøve å føle russerne nærmere på tennene. Ja, jeg misunner ikke vår delegasjon om den skal gjøre det. Erfaringene har vist at de russiske forhandlere opptrer med forskjellige sett løstener.

Formannen: Er der noen andre som forlanger ordet? Hvis ikke, får vi la den debatt som her har funnet sted være til veiledning for Utenriksdepartementets videre behandling av saken, og vi vil ved en senere anledning komme tilbake til den.

Møtet hevet kl. 11.20.